

Jonge mantelzorgers – hun studie en hun mantelzorgtaken

Hoe combineren jongeren in de provincie Groningen een studie met mantelzorgtaken? Welke rol is hierbij weggelegd voor de onderwijsinstellingen? Laat je inspireren door de verhalen en mooie voorbeelden! Wat weten we over jongeren die studie en mantelzorg combineren? Wat zijn de gevolgen en wat vraagt dit eigenlijk van onderwijsinstellingen? Zien we ze wel?

Bron d.d. december 2019 en Meer informatie - <https://mantelzorggroningen.nl/>

1.Jonge mantelzorgers.....	2
2.Noortje combineert studie en mantelzorg.....	4
3.Tijmen - Je loopt er niet mee te koop!.....	6
4.Hinke - Hoe is het nou eigenlijk écht met je?.....	8
5.Column: Te vroeg.....	10

1. Jonge mantelzorgers

Er is steeds meer aandacht voor jongeren die mantelzorgtaken verrichten. Van de jongeren tussen de 18 en 24 jaar is ongeveer 23% als mantelzorger aan te merken.

Jonge studerende mantelzorgers

Gezien de leeftijd van deze groep is het aannemelijk dat zich onder hen jongeren bevinden die studie en mantelzorgtaken moeten combineren. Zijn ze in beeld? En welke invloed heeft dit op hun studie?

Hoewel er landelijk wel het een en ander onderzocht is onder deze doelgroep, is er geen volledig beeld of zicht op deze jongeren. Diverse kleinschalige onderzoeken bij hbo- en wo-instellingen tonen aan dat ongeveer 6 tot 7 procent van de studenten ook mantelzorger is. Een groep om rekening mee te houden dus.

Mantelzorg is van invloed op studieverloop

De meerderheid van deze studenten geeft aan dat hun studie negatief beïnvloed wordt door hun mantelzorgverlening. Vooral een lager studietempo en minder goede studieresultaten worden genoemd. Wat ook opvalt is dat mantelzorgende studenten zich lang niet altijd bewust zijn van de impact van de zorg die zij leveren. Zij zijn dit als norm gaan beschouwen. Toch ondervinden jongeren die studie en mantelzorg combineren vaker langdurige lichamelijke of psychische klachten.

Zien we ze wel?

Gezien bovenstaande kennis, rijst de vraag of onderwijsinstellingen deze specifieke groep studenten wel in beeld hebben en hun passend kunnen ondersteunen.

Uit onderzoek blijkt helaas dat medewerkers van onderwijsinstellingen zich veelal niet bewust zijn van de omvang van de groep mantelzorgende studenten. Geen wonder dat mantelzorgende studenten zich vaak onbegrepen voelen en aangeven vooral behoefte te hebben aan herkenning, erkenning en begrip. Dit, in combinatie met de wetenschap dat deze mantelzorgende studenten niet gemakkelijk om hulp vragen, vraagt om actie van onderwijsinstellingen.

Tijd voor actie!

Het is dus niet verwonderlijk dat zowel de doelgroep zelf als diverse onderzoeken wijzen op het belang om deze jongeren proactief te ondersteunen:

- Wees je als instelling bewust van deze doelgroep en de gevolgen van de combinatie mantelzorg en studie;
- Benoem als instelling specifiek dat je als mantelzorger in aanmerking komt voor ondersteuning;

- Maak helder als instelling welke ondersteuning geboden kan worden;
- Zorg voor heldere communicatie over die mogelijke ondersteuning en waar je als student terecht kan;
- Wees, waar mogelijk, flexibel in het programma, regels voor verzuim, herkansingen;
- Zorg dat er ruimte is voor de studenten om te praten.

Kom op onderwijsinstellingen, wees je bewust van deze groep en biedt actieve ondersteuning. Daarmee maak je voor deze studenten en mantelzorgers een groot verschil!

2. Noortje combineert studie en mantelzorg

7 november 2019

Ik tref Noortje (25 jaar) in de stad voor een cafeetje. Met haar stralende ogen maakt ze een krachtige eerste indruk. Zo op het eerste gezicht is ze een onbezorgde studente, zoals Groningen er vele kent. Hoewel het zonnetje schijnt, is het te koud voor een terrasje. Binnen vertelt ze me haar verhaal.

Noortje groeit op in een gezin met vier kinderen. Noortje zelf, haar zusje en haar twee broertjes; een tweeling van inmiddels 21 jaar oud. De jongens, Bas en Jop, hebben beide een lichamelijke beperking. Bas heeft veel ondersteuning nodig, bij de meeste dagelijkse dingen. Jop kan meer zelf, zeker op goede dagen. Beiden zijn slimme jongens, van wie Noortje gewoon hun zus is en voor wie ze daarnaast ook heel veel zorgt. De tweeling is prematuur geboren. Vanaf het begin zijn er allerlei complicaties en daarmee veel onzekerheid over hun toekomst. In de daarop volgende jaren volgen vele ziekenhuisbezoeken. Eerst is het zoeken naar een goede opvangplek en later naar een passende school.

Verhuizen naar een aangepaste woning

Het gezin reist wat af vanuit hun woonplaats Hoorn. Het ziekenhuis ligt niet om de hoek en ook de voorzieningen zijn op afstand. Daarom verhuist het gezin naar Haren, een dorp vlakbij de stad Groningen. Ze kopen een ruime boerderij. Na 2,5 jaar in een tijdelijke woning op het terrein te verblijven, nemen ze hun intrek in de volledig aangepaste boerderij. Met het UMCG, een passende school en een revalidatiecentrum in de buurt.

Minder reistijd en een fijne plek. De ondersteuning die de jongens nodig hebben, is echter onverminderd groot. Van jongs af aan helpt Noortje mee. Dat hoort er gewoon bij, het valt niet zo op, geeft ze aan. Op de middelbare school wordt ze zich hier meer van bewust. De zorgeloosheid van haar vriendinnen deelt ze niet. Als zij uitgaan, realiseert ze zich wat er thuis nog gedaan moet worden en kiest ze toch vaak voor thuis. Ook tijd voor huiswerk schiet er soms bij in. En ongestoord huiswerk maken, is er sowieso niet bij. Want ook als een van haar broertjes even naar de wc moet, springt Noortje direct op van haar huiswerk.

Als tegen het einde van de middelbare school haar vader vertrekt, staat haar moeder er alleen voor met vier kinderen. Alle dagelijkse zorg komt nu bij haar moeder terecht. Noortje ondersteunt haar moeder waar ze kan.

Kiezen voor je toekomst, of je familie?

Na het behalen van haar middelbareschooldiploma vertrekt Noortje naar Wageningen om daar te studeren. Hoewel ze door de week probeert om thuis los te laten, vindt ze het vanzelfsprekend dat ze elk weekend naar huis gaat om te helpen. En dat loslaten door de

week vindt zij niet makkelijk, want het is een spannende periode waarin haar broertje Bas veel operaties ondergaat.

Noortje keert na een pittig jaar terug naar Groningen. Ze rekent het zichzelf aan dat het studeren niet lukte. Ik vraag me af wie dat wel voor elkaar zou krijgen in haar situatie en met haar grote verantwoordelijkheidsgevoel. In Groningen start ze een nieuwe studie, Europese Talen en Culturen aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG).

Nog voor het studiejaar goed en wel begonnen is, meldt Noortje zich bij een studieadviseur. Ze komt zwaar gedemotiveerd uit dat gesprek. De studieadviseur vraagt haar of ze wel een universitaire studie moet gaan doen. Of dat wel haalbaar is.

Ze zet door. De operaties en dagelijkse zorg voor haar broertjes, die ze met alle liefde biedt, drukken zwaar op haar tijd. Waar ze kan fietst ze nog even naar Haren om te helpen. Als de colleges pas om 10 uur beginnen of als ze toch al vroeg vrij is. Steeds weer lukt het niet om al haar punten te halen. Ze meldt zich opnieuw bij een studieadviseur, gelukkig een andere dame, om te kijken hoe ze de gemiste vakken het volgende blok weer kan inpassen. Steeds weer kijken ze alleen samen naar de planning. Het contact met studiegenootjes wordt ondertussen steeds minder, ze loopt haar eigen weg. Het is passen en meten om alle vakken te halen. De buitenlandse stage, die onderdeel is van de studie, zit er voor Noortje niet in. Ze wil niet een jaar weg van huis. Gelukkig kan ze via een andere route toch de benodigde punten behalen.

Erkenning, maar is dat voldoende?

Pas na vier jaar treft ze een studieadviseur die haar erop wijst dat ze mantelzorger is, die haar ziet en haar erkenning geeft voor de invloed van deze zorgtaken op haar studie. Noortje heeft het tot dan toe ook nooit zo bekeken. Helaas blijkt na aanvraag dat ze hierop alleen de eerste vier jaar recht zou hebben gehad. Toch jammer als je studietijd 1,5 jaar uitloopt op een studie waar normaal drie jaar voor staat.

Noortje werd overigens in de loop van haar studie ook nog een keer naar een studentenpsycholoog verwezen door de studieadviseur. Dat blijft bij één gesprek. Als er verder nog iets nodig is, moet ze maar aankloppen... En juist dat, geeft Noortje toe, zou ze niet zo snel doen. Echter, wat meer hulp had ze goed kunnen gebruiken.

Noortje heeft inmiddels haar studie succesvol afgerond en doet nu deeltijd een aanvullende opleiding. Deeltijd, omdat dat toch makkelijker te combineren is met thuis. Hulp heeft ze daar niet gevraagd. Ze gaat het wel redden. En hoewel ik dat absoluut geloof, zou ik het haar toch gunnen dat ze gezien wordt. En dat ze daar terecht kan, mocht het wel nodig zijn.

Als we het gesprek afronden, ik Noortje bewonder en bedank voor haar openheid, vertelt ze me hoe fijn het ook voor haar is om haar verhaal een keer te kunnen doen. Dat ze dit nog best aan de RUG had willen vertellen. En stiekem hoopt dat ook de medewerkers daar haar verhaal zullen lezen.

3. Tijmen - Je loopt er niet mee te koop!

7 november 2019

Tijmen, een 25-jarige student, vertelt zijn verhaal. Een verhaal waar ik zwaar van onder de indruk ben. Hij liep ertegenaan dat er te weinig aandacht is voor jonge mantelzorgers bij onderwijsinstellingen. Pas sinds dit interview weet hij dat er een naam is voor de zorg die hij verleent; namelijk mantelzorg. 'Mantelzorger': Tijmen vindt het een gek woord waar hij geen affiniteit mee heeft. Want zorgen voor je familie doe je automatisch; gewoon om het gezin goed te laten werken, ook als je nog op school zit, of een studie volgt.

Tijmen groeit op in een gezin dat te kampen heeft met alcoholisme, een burn-out en borderline. Daarnaast heeft zijn zus anorexia. Op eigen initiatief gaat hij op zijn 12^e naar een pleegouder (een supervrouw in Vriescheloo). Nadat hij uit huis gaat, gaan ook zijn ouders uit elkaar. Tijmen vertelt welke consequenties dit had in relatie tot school, vanaf de basisschool tot en met de hogeschool waar hij nu studeert.

Jonge mantelzorger en school

Op de basisschool was de thuissituatie niet bekend, ondanks dat er veel signalen waren dat het niet goed ging. Tijmen reageerde bijvoorbeeld vaak boos en zijn kleding was niet in orde. Deze signalen werden door de basisschool niet opgepikt.

In Doetinchem startte Tijmen met havo/vwo. Al vrij snel bleek dat hij niet goed mee kon komen. Omdat het thuis echt niet meer ging, mocht hij bij het pleeggezin in Vriescheloo, Oost-Groningen, wonen en stroomde hij af naar vmbo-tl. Op het Dollard College in Bellingwolde wisten ze van zijn thuissituatie. De directrice was erg meelevend en meegaand. Ook de docenten hadden veel oog voor de leerlingen. Terugkijkend realiseert Tijmen zich: "De school heeft zeker geprobeerd om te helpen, maar ik was nog niet toe aan hulp".

Na de middelbare school wist Tijmen niet wat hij wilde studeren. Uiteindelijk koos hij voor mbo Sport en bewegen bij het Alfa-college. Bij het Alfa-college heeft hij zijn thuissituatie nooit besproken. De resultaten waren goed, dus het was ook niet noodzakelijk. De docenten merkten wel dat hij onder zijn niveau zat, maar daar konden ze niet zoveel mee.

Huidige studie

Op dit moment studeert Tijmen Communicatie aan de Hanzehogeschool. In het eerste jaar haalde hij, op één tentamen na, alles in één keer. Hij was enorm gedreven om zijn studie te halen, zeker nadat hij hoorde dat zijn moeder kanker had. "Ik liet mijn moeder zien dat het goed met me zou komen."

In zijn tweede studiejaar kwam de kanker terug bij zijn moeder. Het eerste deel van de long werd verwijderd. Hierna kwam het terug in de lymfe. Vele chemo's volgden en de kanker zaaide uit naar de hersenen. Zijn moeder was uitbehandeld, waardoor de zorg

voor zijn moeder nog meer toenam. Dat jaar haalde hij geen enkele toets. Vorig jaar overleed zijn moeder aan de gevolgen van longkanker.

Tijmen stelde in het tweede jaar zijn studieloopbaanbegeleider (SLB-er) en de groep waar hij een project mee deed op de hoogte van de situatie met zijn moeder. De werkgroep was bijzonder meelevend en hierdoor bleef hij ook aangehaakt. De SLB-er hoorde hem aan en gaf het advies dat hij de decaan moest aanspreken als hij het niet meer aankon. De SLB-er is hierna nooit meer naar hem toegekomen. En het duurde uiteindelijk heel lang voordat hij het zelf aanklaarte. Toen hij met zijn rug tegen de muur stond, en het eigenlijk al niet meer anders kon, vroeg hij de decaan om een derde herkansing voor een vak uit het eerste jaar. Op dit vak had hij een 5,3 had gehaald, slechts 0,2 punt te weinig. Het antwoord was: “Er bestaan geen derde kansen [\[1\]](#)”. Daarnaast vroeg de decaan hem te bewijzen hoeveel vertraging hij had opgelopen. Tijmen: “Dit kon ik er niet bij hebben. Ik had zo graag gewild dat iemand me gewoon hielp”.

Op een later moment deed de decaan wél haar best voor Tijmen. Ze legde zijn verhaal voor aan de examencommissie. Die gaf uiteindelijk toestemming om met zijn stage te starten, ondanks dat de punten er nog niet waren, op voorwaarde dat hij in therapie ging.

“Mijn zus heeft ook een studievertraging opgelopen. Ze doet SPH en zit in het laatste jaar. Haar studie heeft een vertraging van 1,5 jaar. Haar decaan is heel helder in wat er allemaal kan. Mijn zus gaat overal tien keer achteraan, maar zo ben ik niet. Ik doe dat niet en dat heeft dan dus geen resultaat.”

Terugblikkend

“Dit hele proces had echt anders gekund. De SLB-er had me moeten ‘vasthouden’ en moeten checken hoe het ging. De SLB-er had het ook aan de cijfers kunnen zien; ik haalde niets. Niet iedereen trekt snel aan de bel, want je wilt er ook niet mee te koop lopen.”

Voor de toekomst

Tijmen weet nog steeds niet welke regelingen er zijn. Het zou duidelijk moeten zijn wat er allemaal mogelijk is. Dat er bijvoorbeeld een stappenplan is en dat er een netwerk is. Als je bij een begeleider komt, moet diegene weten wat er gedaan kan worden en diegene moet je dan vasthouden. Tijmen wil zich serieus genomen voelen. Kortom, Hanzehogeschool... jullie kunnen nog zaken extra oppakken.

[\[1\]](#) Er zijn twee kansen voor een toets. Als je de herkansing niet haalt, kan je deze pas het volgende jaar weer inhalen. Er is bij deze opleiding, in tegenstelling tot andere opleidingen, ook geen bufferweek. Een wens is om dit flexibeler in te delen.

4. Hinke - Hoe is het nou eigenlijk écht met je?

7 november 2019

Dit is de vraag die door elke docent aan zijn/haar studenten gesteld moet worden volgens Hinke van der Werf, docent/onderzoeker aan de Hanzehogeschool. Ze vertelt spontaan en met passie over haar eigen onderzoek onder jonge mantelzorgers.

Hinke begon haar onderzoek met het uitzetten van een online vragenlijst. Hier kreeg ze, tot haar verbazing, meer dan 250 reacties op. Veel meer dan verwacht werd; het aantal mantelzorgende studenten zijn dus niet goed in beeld. Vanwege het hoge aantal reacties is Hinke vervolgonderzoek gaan doen. Hieruit bleek dat verantwoordelijkheid en conflict de twee grootste struikelblokken zijn voor jonge mantelzorgers: verantwoordelijkheid voor het verzorgen van je naaste en het conflict wat je hierdoor krijgt met jezelf. Mantelzorgende studenten worstelen bijvoorbeeld met zaken als; “Kan ik op stage naar het buitenland, terwijl mijn familie thuis hulp nodig heeft.”

Jonge mantelzorgers signaleren en helpen

Hinke vertelt dat er maar weinig studenten zijn die zichzelf ook daadwerkelijk als mantelzorger zien, omdat het zo ‘normaal’ is om voor elkaar te zorgen. Ze noemt dat ze graag zou willen dat jonge mantelzorgers gesignaleerd en geholpen worden. Natuurlijk begrijpt ze dat niet iedereen daar even goed is en dit hoeft ook geen probleem te zijn. “Maar stuur ze dan door” zegt Hinke. Het klinkt heel logisch, maar in de realiteit pakt het toch anders uit. Er zijn allerlei vormen van hulp beschikbaar voor jonge mantelzorgers, zowel op mentaal als op financieel gebied. Helaas is dit bij studieloopbaanbegeleiders vaak niet bekend. Daarnaast is er ook geen beleid voor wanneer er een jonge mantelzorger aanklopt bij de studieloopbaanbegeleider. Daarentegen weet het decanaat wel van alle regels, maar vaak kom je hier pas terecht als je wordt doorgestuurd door de studieloopbaanbegeleider.

Persoonlijke motivatie

De motivatie voor haar onderzoek naar jonge mantelzorgers is ontstaan in de jeugd van Hinke. Door een sportongeluk liep haar zus hersenbeschadiging op. Hinke werd al jong bewust van de rol van mantelzorgers en de bijbehorende dilemma’s. Het conflict om voor je familie te willen zorgen, maar zelf ook in balans willen blijven, maakt dat je je mantelzorger voelt.

Hinke haar droom is erkenning en herkenning door hulpverleners in het hele professionele netwerk. Ze blijft haar droom volgen en zich inzetten voor jonge mantelzorgers. Zodat de vraag “hoe is het nou echt met je?” binnen de schoolmuren een hele normale vraag zal zijn.

Meer informatie

Publicaties:

1. Students growing up with a chronically ill family member; a survey on experienced consequences, background characteristics, and risk factors. DOI : 10.1186/s12889-019-7834-6 (BMC Public Health)
2. Experiences of Dutch students growing up with a family member with a chronic illness: a qualitative study." DOI: 10.1111/HSC.12896 (Health and Social Care in the Community)

5. Column: Te vroeg

Te vroeg stond Gerrit op, maar het kon niet anders.

En hij wist ook niet anders, trouwens.

Hij had gisteravond tot 10 uur aan zijn werkstuk metaal gesleuteld. Dat was mee naar huis, omdat hij eergisteren ziek ('op' is eerder de waarheid) was.

En nu was hij aan de beurt om vader in de kleren te helpen.

Vader, ja. Daar zeg je wat. Wat was er over van vader na dat ongeluk nu drie jaar geleden? Daar moest Gerrit niet te veel aan denken.

En als het nou lukte met school, hoe moest dat dan verder met vader als Gerrit naar de Stad ging?

Maar hij kan ook nog gewoon zakken.

Geen diploma en dan geen leerplicht meer. Mooi thuis met vader.

En misschien dan toch weer gaan voetballen.

Te vroeg.

Te vroeg mantelzorger geworden, onvermijdelijk haast.

Te vroeg in ieder geval om een opleiding goed te doen, om een diploma te behalen.

En ook te vroeg om mee te doen met volleybal en vriendinnen.

Het mag niet te laat zijn.

Kijk niet weg, help een jongere. Praat met dat meisje of die jongen. Verzin een list!

Op tijd.

Roelof Lanting

voorzitter van het [Platform Hattinga Verschure](#)